

DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ V PRACOVNĚPRÁVNÍCH VZTAZÍCH

LEKCE 4 · AUTORSKÁ DÍLA A ZAMĚSTNANECKÉ DÍLO, OCHRANA
ZAMĚSTNANCE JAKO AUTORA

JUDr. Ján Matejka, Ph.D.

CEVRO Univerzita · 60 minut (úvodní situace, výklad, diskuse) · právní stav k 28. 9. 2026

CÍLE LEKCE: ZAMĚSTNANECKÉ DÍLO V ÚPLNOSTI

Po této lekci dokážete

- **Vysvětlit** dvousložkovou strukturu autorského práva (osobnostní × majetková práva) a její důsledky pro zaměstnanecké dílo
- **Aplikovat** § 58 AZ v úplnosti: podmínky, výkon práv, domněnky svolení, právo na licenci, dodatečná odměna, dokončení díla, postoupení výkonu, skončení vztahu, agenturní zaměstnanci a členové orgánů
- **Rozlišit** zaměstnanecké dílo od díla kolektivního, školního a díla na objednávku
- **Vyřešit** dva typické konflikty – portfolio odcházejícího autora a změny díla zaměstnavatelem

Dnes neřešíme počítačové programy a databáze (L5), zahraniční úpravy (L10), licenční smlouvy (L11) ani generativní AI (L12).

ÚVODNÍ SITUACE: ARCHITEKTKA A BALKON

Architektka jako zaměstnankyně ateliéru navrhla bytový dům (podle skutečného sporu, zjednodušeno)

- Jde o zaměstnanecké dílo: majetková práva vykonává ateliér; jméno architektky se u projektu neuvádí
- Vlastník bytu si do skleněné výplně balkonového zábradlí nechal vyříznout kruhový otvor – „aby pes viděl ven“
- Vlastník: „je to moje věc, smím ji měnit“ – dovolává se zákonné licence pro změny dokončené stavby (§ 38d písm. b) AZ)

Kdo se může proti zásahu bránit – ateliér, architektka, oba, nebo nikdo? Hlasujte; vrátíme se k tomu na konci.

DVĚ SLOŽKY AUTORSKÉHO PRÁVA (§ 10 AZ)

OSOBNOSTNÍ PRÁVA (§ 11 AZ)

- rozhodnout o **zveřejnění** díla
- osobovat si **autorství**, určit způsob uvedení jména
- **nedotknutelnost díla**: svolení ke změnám, zákaz užití snižujícího hodnotu, autorský dohled
- nelze se jich vzdát, nepřevoditelná, zanikají smrtí (§ 11 odst. 4); postmortální ochrana (odst. 5)



Zůstávají **vždy zaměstnanci** – i u zaměstnaneckého díla (§ 58 odst. 4 věta první)

MAJETKOVÁ PRÁVA (§ 12 a násl. AZ)

- právo dílo **užít** (i ve změněné podobě) a udělit jinému oprávnění k výkonu tohoto práva – licence
- způsoby užití demonstrativně: rozmnožování § 13 · rozšiřování § 14 · pronájem § 15 · půjčování § 16 · vystavování § 17 · sdělování veřejnosti § 18 (i internet)
- nepřevoditelná, dědí se (§ 26); licencí nezanikají (§ 12 odst. 2); trvají 70 let po smrti (§ 27)



Zaměstnavatel nabývá jen **VÝKON** těchto práv (§ 58 odst. 1) – nikdy práva sama

§ 58 Odst. 1 AZ: Podmínky a účinek

1 · Autor v pracovněprávním nebo služebním vztahu – přehled vztahů v L2; obdobně agenturní zaměstnanec a člen orgánu (odst. 9–10)

2 · Dílo vytvořeno KE SPLNĚNÍ POVINNOSTÍ z tohoto vztahu – test z L2

3 · Není sjednáno jinak – režim je dispozitivní (celý nebo zčásti)



ÚČINEK: zaměstnavatel vykonává **svým jménem a na svůj účet** autorova majetková práva – ze zákona, okamžikem vytvoření díla, bez oznámení, lhůty či registrace; je zákonným vykonavatelem, nikoli zástupcem autora (technika 1 – L3)

Postoupení práva výkonu třetí osobě (odst. 1 věty 3–5): jen se **svolením autora**, ledaže jde o převod obchodního závodu · svolení se má za neodvolatelné a platí i pro další postoupení · nabyvatel se považuje za zaměstnavatele

Zánik zaměstnavatele bez právního nástupce (odst. 2): oprávnění k výkonu práv nabývá **autor** · při přeměně či převodu závodu přechází postavení na nástupce

Postoupení výkonu (celého postavení vykonavatele) ≠ licence: licenci, i výhradní, může zaměstnavatel udělit bez souhlasu autora (§ 2358 a násl. OZ; L11).

OSOBNOSTNÍ PRÁVA A DOMNĚNKY SVOLENÍ

Osobnostní právo (§ 11 AZ)	Domněnka svolení (§ 58 odst. 4) – „ledaže je sjednáno jinak“	Mez domněnky – co autorovi zůstává
Rozhodnout o zveřejnění (odst. 1)	Autor svolil, aby zaměstnavatel dílo zveřejnil	Zveřejnění nemůže blokovat; může si sjednat právo rozhodnout o okamžiku a formě
Osobovat si autorství, určit uvedení jména (odst. 2)	Zaměstnavatel smí uvádět dílo na veřejnost pod SVÝM jménem	Autorství trvá; uvedení jména si musí autor sjednat (obvyklé v architektuře, žurnalistice, herním vývoji)
Nedotknutelnost díla, autorský dohled (odst. 3)	Svolení k úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného	Užití způsobem snižujícím hodnotu díla zůstává zakázáno (věta druhá; NS 23 Cdo 2655/2022); dohled, nevyplyvá-li z povahy díla jinak
Společné	Domněnky jsou vyvratitelné a lze je smluvně změnit (doložky: snímek 12)	Zásah do osobnostních práv uplatňuje autor sám, i vůči třetím osobám; nároky z majetkových práv uplatňuje zaměstnavatel (§ 41 AZ)

LICENCE PRO AUTORA, DOKONČENÍ DÍLA, ODCHOD

Dílo „v zásuvce“ (§ 58 odst. 3): zaměstnavatel práva nevykonává vůbec nebo nedostatečně

- Autor má **právo požadovat licenci** za obvyklých podmínek; zaměstnavatel může odmítnout jen ze **závažného důvodu** (obchodní tajemství, připravovaný produkt)
- Právo požadovat licenci, nikoli licence ze zákona; spor → žaloba na nahrazení projevu vůle (§ 161 odst. 3 o. s. ř.)
- Typicky: portfolio designéra, nevyužitá výzkumná zpráva, nepoužitý scénář

Dokončení díla a skončení vztahu (§ 58 odst. 5 a 8)

- Skončí-li vztah před dokončením díla nebo jsou-li důvodné obavy, že je autor nedokončí řádně nebo včas: domněnka svolení k **dokončení** díla zaměstnavatelem (odst. 5)
- Skončením vztahu se autorovi nic „nevrací“: práva a povinnosti podle odst. 1–6 **trvají** (odst. 8) – včetně práva na licenci a na dodatečnou odměnu

ODMĚNA A DODATEČNÁ ODMĚNA

	Zaměstnanecké dílo (§ 58 odst. 6–7 AZ)
Základ	Mzda / odměna za práci; navíc jen přiměřená dodatečná odměna
Podmínky	Zjevný nepoměr mzdy k zisku z využití práv a k významu díla pro tento zisk
Dispozitivnost	Lze vyloučit i rozšířit („není-li sjednáno jinak“) – doložky: snímek 12
Výjimky	Počítačové programy, databáze, kartografická díla (odst. 7): bez ujednání nárok není (odst. 6 in fine)
Srovnání	Licence: právo na dodatečnou odměnu nelze vyloučit, omezit ani se ho vzdát (§ 2374 odst. 2 OZ; L11) · vynález: přiměřená odměna náleží ze zákona (§ 9 odst. 4 ZV; L8)

KOLEKTIVNÍ DÍLO (§ 59 AZ)

Pojmové znaky (§ 59 odst. 1) – kumulativně

- **Více autorů** · vytvářeno **z podnětu a pod vedením** fyzické nebo právnické osoby · uváděno na veřejnost **pod jejím jménem** · příspěvky **neschopné samostatného užití**
- Považuje se za zaměstnanecké dílo i na objednávku; objednatel = zaměstnavatel; § 61 se nepoužije (odst. 2) · audiovizuální dílo kolektivním dílem není (odst. 3)

NS 30 Cdo 725/2012 (architektonická studie justičního areálu)

- Podnět musí být právně relevantní, ne pouhý nápad; vedení = **konstantní dozor a řízení tvorby** (koncepce, obsah, konečná podoba); uvedení pod jménem je podmínkou režimu
- Zásadní zásah do majetkových zájmů autora → znaky musí být skutečně naplněny; smlouva nemusí být písemná

Význam: jeden režim pro tým zaměstnanců i externistů – encyklopedie, rozsáhlé softwarové systémy, kampaně, mapová díla

ŠKOLNÍ DÍLO (§ 35 ODS. 3, § 60 AZ)

Dílo žáka či studenta ke splnění školních nebo studijních povinností – zrcadlo zaměstnaneckého díla

- **Práva zůstávají studentovi**; škola má zákonnou licenci k **výuce nebo vlastní vnitřní potřebě**, nikoli za účelem hospodářského prospěchu (§ 35 odst. 3)
- Škola má **právo na licenční smlouvu** za obvyklých podmínek; odpírá-li autor svolení bez závažného důvodu → nahrazení projevu vůle soudem (§ 60 odst. 1)
- Student může dílo užít a licencovat jinému, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy (odst. 2); škola může žádat **příspěvek na náklady** z výdělku (odst. 3)

Hraniční situace

- Doktorand-zaměstnanec: výsledky k pracovním povinnostem = § 58; disertace = § 60 – **dva režimy vedle sebe**
- Akademičtí pracovníci: publikace formálně pod § 58; vnitřní předpisy univerzit ponechávají výkon práv autorům – praxe a smlouva, nikoli zákonná výjimka

DÍLO NA OBJEDNÁVKU (§ 61 AZ)

Dílo vytvořené autorem na základě smlouvy o dílo

- Platí, že autor **poskytl licenci k účelu vyplývajícimu ze smlouvy**; užití nad rámec účelu jen na základě licenční smlouvy (odst. 1)
- Autor může dílo užít a licencovat jinému, není-li to v rozporu s **oprávněnými zájmy objednatele** (odst. 2); obdobně soutěžní dílo (odst. 3)
- Objednatel nemá výkon práv ani domněnky svolení ke změnám – změny jen podle § 2375 OZ

NS 27 Cdo 754/2020 (grafický návrh obalu na ústní objednávku)

- Kvazilicence jen při **platné smlouvě o dílo bez souběžné licenční smlouvy**; odst. 2 chrání objednatele, ne autora; dříve získaná nevýhradní licence pozdější výhradní licenci třetí osobě „přežije“ (dnes § 2360 odst. 2 OZ); věc vrácena k výkladu smlouvy

Výjimky ve prospěch objednatele – režim § 58 i na objednávku: programy, databáze, kartografická díla (§ 58 odst. 7; L5) a kolektivní díla (snímek 9)

CO SJEDNAT: DOLOŽKY PRO OBĚ STRANY

Zaměstnavatel

- Uvádění (ne)jména; schvalování podstatných změn u citlivých děl
- Předem udělené **svolení k postoupení výkonu práv** (budoucí prodej investorovi)
- Úprava dodatečné odměny: vyloučení, nebo naopak **bonus za komerční úspěch** u programátorů
- **Výstupní protokol**: inventář děl, předání zdrojů a dokumentace, mlčenlivost
- Externisté: smlouva o dílo s přesně vymezenou licencí (bez vymezení jen účel a území ČR – § 2376 OZ); u programů § 58 odst. 7; u kolektivních děl dokumentace podnětu a vedení

Zaměstnanec / autor

- **Portfoliová doložka** – licence k nekomerční prezentaci díla s uvedením zaměstnavatele
- Autorský kredit u děl, kde je obvyklý
- Právo na **informaci o využití díla** – podklad pro dodatečnou odměnu (§ 58 odst. 6)
- Výhrada autorského dohledu, hrozí-li dehonestace; vymezení vedlejší tvorby mimo povinnosti
- Veřejná správa a univerzity: vnitřní předpis smí práva přiznat, ne uložit povinnosti (§ 305 ZP)

DISKUSE: ZPĚT K ARCHITEKTCE

Kdo se může proti otvoru v balkonu bránit?

- Hlasujte znovu – změnil se váš názor po výkladu § 11 a § 58 odst. 4 AZ?
- Klíčové otázky: kdo je nositelem **osobnostních** práv · co kryje zákonná licence pro změny dokončené stavby (§ 38d písm. b)) · postavení vlastníka věci (§ 9 odst. 3)
- Varianta: ateliér ve smlouvě s investorem sjednal, že stavbu lze libovolně měnit – mění to něco?
- NS 23 Cdo 2655/2022 (28. 2. 2023) – řešení a argumentace v poznámkách

Samostudium: SRSTKA 2019 – zaměstnanecké dílo · KOUKAL 2019 – osobnostní práva
Příště – lekce 5: § 65–66 a § 88–94 AZ; čl. 2 odst. 3 směrnice 2009/24/ES